

IX

Encomium coniugii, ex quo mox eius declarabuntur miseriae

Pochvala stavu manželského s jeho bídami a neřestmi

Na ten čas nic jiného nepozůstává, než abychom také, jak se manželům v stavu manželském dařívá a vede, pořádně vypravili. Nebo až posavad sme přední bídy a neřesti lidského pokolení kratičce přeběhli. |

97a Již pak povážíme-li opravdově také i stavu manželského, ve všem způsobu tak dokonalého, jakéž *Plato* žádostiv byl obce, *Cicero* orátora a svatý Augustýn města Božího, vpravdě ve všem okršlku světa tohoto nic se nenalezne, což by utěšení a dokonalé rozkoši stavu manželského připodobněno býti mohlo. To že jest v skutku a pravdě tak, dotvrzuje toho předkem jednomyslně štěstí i neštěstí, manželské lůže nepoškrvněné, rodina ušlechtilá, a což většího jest, takové nerozdílné spojení těla a sjednocení ducha, že se zdá, jako by dví lidí v jednoho člověka vstípeni byli. Jestliže tedy nám příjemné bývá, když našim milým přátelům a sousedům tejnosti naše v důvěrnosti vyjevujeme a jim se ve všem pronášíme: čím většího potěšení z toho nabýváme, když tejnost myslí naší té pomocnici, která nám svazkem lásky Boží tak jest spojena, že jí všechny věci nejínak než jako samému sobě, jako |
97b nejvěrnější opatrovnici všech skrytých pokladův a tejnosti srdce našeho otvíráme. Nebo jaký může býti větší důvod nejvroucnější a nejnerozdvojitelnější lásky poctivý manželky, jako když opustí matku, otce, bratří, sestry a všecko příbuzné

přátelstvo, jich se jako říkaje odříká, proto aby v lásce přebejvala s manželem svým, jej nade všechny milovala, v poctivosti měla, opovrhouc všechny vesměs, jeho samého se přidržela. Kterážto jest-li manžel bohatý, hledí statek jeho shromážďovati a chrániti, pakli je chudý, všemi způsoby kříže manželského trpělivě mu snášeti napomáhá. Jest-li v štěstí postaven, dvojnásobního potěšení z toho nabývá, když ji spatřuje, ana štěstí jeho spolu oučastna bývá. Pakli zůstává v neštěstí, již toliko polovici zármutkův snáší, protože jej těší, okolo něho obchází, posluhuje, z teskností a daremního myšlení vyráží a k veselosti ponouká. Pakli se vidí manželku samotnému 98a doma zůstati, má manželku, tovaryšku věrnou, která při něm trvá, obveseluje a přítomností svou ze všech teskností vovozuje. Chce-li se do pole projíti, očima svejma tak dlouho, dokavád jej spatřiti může, provází, často po něm vzdychá, na něj zpomíná, každé chvíle jej doma míti žádá, manželské šetrnosti k němu dokazuje, domů se navracujícího ochotnou tváří vítá, objímá a summou všemi způsoby, kterýchž jí přirození propůjčilo, manžela tak laskavě (pokudž by se pravda mluvití měla) opatruje, že se poněkud zdá, jako by manželka jak pro rozkoš a občerstvení života v mladém věku, tak i pro potěšení a odpočinutí v šedinách člověku od Boha s nebe poslaná byla. K tomu přirození nám nemůže než toliko jediného otce a matku způsobiti, ale stav manželský tolikráte z nás činí otce a matky, kolikrátekoli nám Pán Bůh z manželského lůže dítky nadělovati ráčí, kteréž nás také všelijakou ucti- 98b vostí předcházejí a nad střeva svá nás milují, v mladistvém věku nás svým štěbetem a švátořením obveselují, ručičkami umilují, hubičkami ulíbají, rozličnejmi hříčkami tak oulisně obveselují a potěšují, že nadepsanými posuněčky ve všem způsobu zdají se býti jako mladá opičátka, kteréž nám přirození proto uděluje, aby nás svejma hříčkami z tesklivé mysli vyrázely, ano také větší částku našich klopot, trápení a zármutkův v radost a potěšení obracely. Pakli starosti docházíme (kteréž se žádnému člověku vyhnouti možné není), tu nás teprva opravdově opatrují, oči naše v sešlosti zavírají, do

země, z níž sme pošli, těla naše pohřbují, sou kosti naše, sou tělo naše, sou krev naše, kolikrátekoli na ně patříme, sami na sebe vzhledáme, takže otec patře na děti své může tím jist býti, opravdově říci, že svůj vlastní živý obraz v tvářnosti synáčka svého dílem Božím zformovanéj a vymalovanéj spatřuje, |
99a z něho se jako znovu rodíme, anobřž šediny naše, jenž jsou nesnesitelným břemenem, nám tak tesklivé nebývají, když na taková zrcadla a náš vlastní obraz, jenž nám věčnú a nesmrtdlnú památku plodí a z sebe jako mladistvé větvičky od stromu vypuklé na svět vypouštějí (jakž o tom autor roku minulého v knížce o hodnosti a vyvešnosti stavu manželského vydané obšírněji vypisuje, v níž, jakž smežšlím, což by ku pochvale a ozdobě téhož stavu manželského nesloužilo, nic vypuštěno není), nerád bych pak od někoho vrtkavostí a nestálostí stíhán byl, že to, co se předešle schvalovalo, nyní zase ode mne tupí a zlehčuje.

Ale poněvadž tato naše propositic o rozličných bídách, trápení a neřestech všeho lidského pokolení na tom širokém světě vypravující to s sebu přináší, abych bez ušetření každého stavu a povolání jednomu méně nežli druhému nepochleboval, v krátkosti toho, o čem | se v rozličných spisích nachází, čítává, obzvláště pak v knížce řečené *Speculum politicum*, ti se se mnou srovnávají, že stav manželský medem, rozmanitými a velmi lahodnými konfekty příliš hrubě jest oslazen. Povážíme-li pak proti tomu opravdově všech obtížných a nesnesitelných břemen proti nadepsaným, kteréž s sebou stav manželský přináší, sladkostem, nalezneme vpravdě mezi vonnou růží hojně bodláčí a v tomto libým a povlovným deštičku náramně mnoho krupobití a škodlivých bouřek. A to že jest vskutku pravdivé tak, to se jistými příklady a patrnými důvody dokáže.

Měšťané athenienští, lidé rozšafní a chvalyhodní, vidouce, že manželky jejich s manžely v lásce a svornosti nepřebejvají a jich pro sváry a různice, kteréž mezi nimi častokráté povstávaly, snášeti nemohou, museli v obci své z potřeby nový
100a ouřad, kterémuž jméno dali smírcové manželstva, | ustanovi-

ti, jejichžto povinnost byla, aby svárlivé manželstvo mířili, pěkně srovnávali, v předešlou lásku a svornost přivozovali. Týmž způsobem i Spartanští v své obci mívávali obzvláštní soudce (jimž říkali *harmosini*), ti nic jiného na práci neměli, než že nenáležitá předsevzetí ženská proti manželům trestali, pejchu a vysokomyslnost, kteréž se proti manželům dočínávaly, krotili. Ale Římané takových správcův nad ženami trpěti nechtěli, vědouce dobře, že mužské pohlaví k zdržení na uzdě nezkracené a bláznovské všetečnosti ženské, vzlášť když se vztekou, dostatečné nebylo, ale takové věci bohům k napravení poroučeli a k nim se o to utíkali. Jakožpak pro tu samou příčinu obzvláštní chrám bohyni řečené *Viriplaca*, to jest Mužomírka, vystavěli, aby v něm všechny žaloby a klevevy manželské domácí mířili a pokojili.

Ale kdo medle na světě všechny strasti a fresuňky manželské, vysokomyslností ženskou nadto obtížené břemeno tak
100b nedokonalého pohlaví přetrpěti, vypraviti aneb tak dobře nezkracenou jejich žádost jako nenasycenou pejchu a nádhernost nasytiti může?

Zdalíž není starého přísloví řeckého, že pohlaví ženské a lodí na vodách nikdá tak dokonalé nebývají, aby se při nich vždy nějaké oprávký nenalézalo? Nebo pojmeš-li sobě chudou dívčičku, každéj ji potupí, anobřž i ty sám vedle ní za nic vážen budeš. Pakli sobě pojmeš bohatou, hned musíš jejím otrokem a služebníkem býti, ano když se nejvíce domnívati budeš, že jsi sobě rovnou pomocnici pojal, hledíš, pojímáš nesnesitelnou mistryni. Vezmeš-li škaredou ženu, medle kterak budeš moci na ni laskav bejti a ji milovati? Pakli pojmeš krásnou, taková se promění v kladivo, kterýmž se na tvé dvěře začastý tloucti bude, krása zajisté ženská tak jest nebezpečná, že k ní všickni frejří jako k nějakému pevnému | hradu
101a šturmuji. Anobřž do žádné skříně se schovati nehodí, protože každéj žádá jejím vrátným býti a od ní klíče za pasem nositi. Teď máš, milý tovaryši, cíl všech trampot a neřestí manželských, v kterýchž bohatství manželku přivozuje k pejše, krása k podezřelosti, šerednost k nenávisti, chudoba ku potupě.

Pročež *Hipponax* okusiv kříže manželského vyznal, že v manželství neměl než toliko dva dny potěšitelný, první den, když se ženil, a druhý den, v němž mu manželka jeho umřela, protože prvního dne nevěsta ženichovi jest host nový a velmi příjemný, a obyčejně nové věci bejvávají lidem vzáctné, vzlášt pak začátkové mezi všemi rozkošemi světa tohoto sou nejpříjemnější. Druhý pak den, v němž mu, jakž dočteno, manželka umřela, proto dnem dobrým nazval, nebo rovně jako když hovado jedem napuštěné umírá, že s ním i jed v něm zůstávající | hyne, tak také když bezbožná manželka skrze smrt z světa schází a do země se pohřbuje, že manžel její všech trápení a zármutkův zproštěn bývá.

A k dotvrzení toho přivozuje utěšený příklad o jednom římském rytíři, kterýž druhého dne po veselí svadebním procházel se po domě smutný, a jsa od dobřejch přátel a tovaryšstva známého tázán, co by toho bylo za příčinu, že tak smutný po veselí chodí, maje manželku krásnou, bohatou a rodu vzáctného, ukázal jim na svou nohu, řka: Moji milí přátelé, tento střevíc na mé noze jest nyní pěkný a dobře ušitý, ale žádněj z vás neví, v kterém místě mne hněte. Přivozuje se také i od některých přísloví onoho *Philomena*, kterýž říkával, že manželka muži jest potřebný trápení, protože v světě nic těžšího se naleztí nemůže jako dobrá a pobožná manželka. Vedlé starého přísloví: dobrá žena, dobrej mezek a dobrá koza jsou tři životčichové na světě náramně škodliví. |

102a Přivozují také i z Plutarcha tuto otázku: zdali v světě nad nezkrocený jazyk ženský jest co lehkomyšlnějšího? nad vše-tečnost bodlavějšího? nad rozum nejohybnějšího? nad zlost nejzlořečenějšího? nad hněv nejškodlivějšího? nad slzy nejpodvodnějšího? Zanechajíce na tento čas jiných, mnohém horších nedostatkuov ženských, o kterýchž autor málo vejš připomíná, jako sou velicí neřádkové při hospodářství domácím, kterak začastý cizích otcův dítky nevědomě vychovávány bývají, ano by pak i vlastních manželův byly, však otec u velikém nebezpečenství zůstává boje se, aby nebyl otcem

bezbožných a nepodařilých dítek, kteří častokráte rodičům i všemu poctivému rodu k lehkosti a potupě bývávají.

Čehož když onen *Augustus* císař zkusil, častokráte sobě vinšoval, aby mu manželka jeho žádnějch dítek dokonce nerodila, nazejvaje začasté manželku | i vnučku svou, že nejsou 102b než dva klíšťové, kteří z něho ustavičně krev zžirají a jej těžce hubí.

Týmž způsobem i *Marcus Aurelius*, mezi všemi císaři římskými nejslavnější, vida, jak se v stavu manželském děje, když nejednou mimo náležitost od dobrých přátel byl následován, aby dcerku svou k manželství zasnoubil, odpověděl jim: Prosim, nezanepraždňujte mne tím více, nebo by se všecka zdání a rady nejmoudřejších mudrcův v jedné peci rozpustila, však já neuznávám, aby nejsubtilnější částka z těch ze všech rad k prospěšnému v stav manželský vkročení platně sloužití mohla, vy pak toho při mně vyhledáváte, abych dcerku svú tak kvapně a nerozvážlivě slibem manželským zavázal? A jakkoli již minulo šest let (dokládá), jak mne sobě *Antonius Pius* za zetě oblíbil, dav mi po dceři své u věně císařství římské, však oba sme přitom oklamáni, on proto, že jest | mne za zetě přijal, já pak, že sem dcerku jeho za man- 103a želku pojal, dobrý starec měl jméno *Pius*, a to spravedlivě, nebo napořád všecky miloval, kromě toliko mne samého nenáviděl, protože mi k tak skrovnému kousku masa velmi mnoho kostí přidal, a ty sou hořkou bylinou *aloës* s žlučí, kteráž se mezi rozkošemi manželskými smíchané nacházejí.

Kterýchžto neřestí (ať pravdu vyznám) žádným způsobem jinak přiodítí aneb mistrovstvím řečnickým lépe vysloviti moci nebudeme, leč všecky obtížnosti a bídy s rozkošemi manželskými srovnáme, tu teprva, že jedna věc druhou daleko převyšuje, vskutku shledáme.

Skonává se druhá kniha o bídách lidských. |